

Tiếng Việt c a m y ông r c r i quá! Tôi h c đã lâu mà v n còn lúng túng, nhi u lúc vi t sai, nói sai lung tung c lên

Tôi yêu tiếng n c tôi t khi m i ra đ i, ng i .

□

Me h n ru nh ng câu xa v i
À à i ! Tiếng ru muôn đ i
Tiếng n c tôi ! B n ngàn năm ròng rã bu n vui
Khóc c i theo m nh n c n i trôi, n c i

..... Phạm Duy (Tình ca, 1953)

Tôi tình c quen m t anh b n M , ng i M chính c ng, m t xanh mũi lõ, tên Johnson William, quê bang Ohio c a x C Hoa nh ng Johnson đã h n 16 năm sinh s ng Vi t Nam, nghiên c u v dân t c h c Đông Nam Á, nói tiếng Việt thông tho, phát âm theo gi ng Hà N i khá rõ, h n h c tiếng Đ i h c Ngo i ng Hà N i r i làm Master of Art v văn hóa xã h i Vi t Nam h c Khoa h c T nhiên Sài gòn, rành l ch s Vi t Nam, thu c nhi u câu th l c bát trong truy n Ki u c a thi hào Nguy n Du, L c Vân Tiên c a c Đ Chi u. Johnson ăn m c xuy n xoàng, cái đ u r i bù, chân mang m t đôi giày bata cũ mèm, l ng qu y m t ba lô l ch th ch, s n sàng ăn u ng nh m ngoài v a hè. Johnson có th quanh năm su t tháng ăn c m v i chu i thay cho bánh mì và phomat, x t n c t ng vào chén r i c th mà khua đũa lùa c m vào mi ng. Đ i v i Johnson, th t rùa, r n, ch, nhái, chu t đ ng, ... h n x i ngon lành. Bún riêu là món khoái kh u c a Johnson, h n còn bi t thêm h t v t l n ăn v i rau răm ch m mu i tiêu chanh. Ai có m i đi chén th t c y v i m m tôm, Johnson ch ng ng n ng i mà còn bi t v ùi đánh cái phét khen r i u đ mà nh m v i th t chó ngon "th n s u qu kh c" !!! Ch ng bi t Johnson khéo tán t nh th nào (ho c b tán) mà v đ c m t cô bé Hà thành tóc "đ -mi gác-xông", sinh viên ngành văn ch ng h n hoi. Ngày c i, Johnson v n áo dài khăn đóng, dng tr u cau và qu l y bàn th t tiên nhà gái thành tho làm đám thanh niên, thi u n , c lữ con nít và m y ông c ông, c bà trong làng suýt xoa, kinh ng c, xúm đen xúm đ coi mu n s p nhà.

Chúng tôi gặp nhau trên chuyến xe lửa từ Nha Trang ra Huế. Tôi về thăm quê, còn Johnson thì sau mấy tháng nghiên cứu phong tục Tây nguyên xuống Nha Trang rồi tiếp đi dự Festival Huế. Đón ông dài, tàu chèo y dòn xóc, chung quanh ồn ào, lao nhao chèo ng ai ng đợc. Johnson rồi tôi xuống toa ăn uống, kêu mấy người mọt ly cà phê đen, mọt bình trà nóng rồi trao đổi đồ thủ công trên đợc. Tôi cũng khá tán phợc sự hiếu u biết và thành thạo văn hóa Việt Nam của Johnson khi nghe hẳn thủ nh thợ ng chiêm vô câu chuyện mấy câu ca dao, thành ngữ tiếng Việt. Thủ thú vợ khi nói chuyện vợ mọt người Mẹ bợng tiếng Việt vợ đợc tài ngôn ngữ Việt Nam (dợc chợu hẳn nhợu khi khi nó chuyện vợ mọt người Mẹ bợng... tiếng Anh). Vợ y mà Johnson vợ nợc đợc than:

- Tiếng Việt của mấy ông rợ c rợ i quá! Tôi học đã lâu mà vợ n còn lúng túng, nhợu lúc viết sai, nói sai lung tung cợ lên. Này nhợ, từ xuống hô, ăn uống, giao tiếp... thủ từ mợ khác nhau chợ ng đợ n giợ nhợ tiếng Mẹ của từ, chợ mọt từ you là đợ nói vợ i từ từ cợ ngợ i đợ i thoợ i, tiếng Việt thì phân biệt ông, bà, anh, chợ, em, con, cháu, ngài, mày, thợ y, thợ ng, ... rành mợ ch. Tiếng Mẹ thì dùng mọt chợ black đợ chợ từ từ cợ nhợ ng vợ t gì, con gì có màu đen trong khi đó tiếng Việt thì khác, ngợ a đen thì giợ i là ngợ a ô, chó đen thì kêu là chó mợ c, mèo đen thì giợ i là mèo mun, gà đen thì là gà quợ, bò đen là bò hợng, mợ c đen là mợ c tàu, tóc đen thì hóa thành tóc nhung hoợ c tóc hợng. Đã là màu đen rồi mà ngợ i Việt còn nhợ n mợ nh thêm mợ c đợ đen nhợ đen thợ i, đen thui, rồi đen tuyền, đen thợ m, tím đen, đen ngợ t, đen bóng, đen sì, đen đợ i, đen thợ m, đen óng, đen thui lủi, đen kợ t, đen dòn... Còn đợ chợ màu ít đen hẳn thì ngợ i Việt dung chợ đen hai đợ n: đen đen.

Tôi cợ i cợ i:

- Thì tiếng Mẹ của ông nhợu lúc cũng rợ c rợ i kia mà. Này nhợ, người Việt nói: "Hôm qua, tôi đi tiệm" thì người Mẹ lợ i nói "Yesterday, I went to the shop". Tiếng Anh, dĩ là go, nhợ ng đã đi (quá khợ) thì phợ i viết là went. Bợ n thân chợ hôm qua (yesterday) đã là quá khợ rồi thì ai cũng biết mà gì cợ n phợ i đợ i go thành went chỉ cho rồi mấy người học Anh văn? Nợ i chuyện học thuợ c lòng 154 đợ ng từ bợ t qui từ của mấy ông cũng đợ làm nhợu người trên thủ giợ i phợ i thì rợ t lên rợ t xuống. Người Việt nói hai con chó mà chợ ng cợ n thêm s hoợ c es thành hai con chó "sợ" (two dogs) nhợ tiếng Mẹ. Mọt đợ a con nít thì nói là one child là đợ c rợ i, vợ y mà thêm mọt đợ a nợ a thì bợ t đợ u rợ i, chợ ng phợ i là two childs mà thành two children. Mọt con ngợ ng là one goose, hai con ngợ ng thì thành two geese. Vợ y mà viết mọt con cợ u là one sheep nhợ ng hai con cợ u thì cũng là two sheep, chợ ng chợ u đợ i gì cợ ?!

Johnson vợ n không chợ u thua:

- Văn phạm cõ a xõ ông cũng rúc rúi bõ xõ! Xem nè, thõng và thua là hai chõ phõn nghĩa chõ gì? Thua và bõ i là hai chõ đõng nghĩa, đúng hông? Võ y mà, hai câu nói: "Ngõ Quyõn đánh thõng quân Nam Hán" đõng nghĩa võ i câu "Ngõ Quyõn đánh bõ i quân Nam Hán"? Không thõ viõ t là "Ngõ Quyõn đánh thua quân Nam Hán"!!! Phõ i không nào? Rõ i còn, "áo õ m" tõ õng đõ õng võ i "áo õ nh", "nín thính" giõ ng nhõ "làm thính" trong khi õ m và õ nh phõn nghĩa nhau, nín và làm cũng là nhõng đõng tõ đõ i nhau. Rõ i ba hõ i mõ y ông dùng tiếng Hán nhõ Quõc gia rõ i đõ i thành tiếng Nõm ra Nhà nõc, Trõc thăng (có thõ không cõ n chõ máy bay phía trõc) thành Máy bay Lên thõng (phõ i có chõ máy bay phía trõc), Thõ y quân õc chiõn thì đõ i là Lính thõ y đánh bõ, sao không gõ i luôn là lính nõc đánh đõ t??? Lõ đõng thõ thì không thõ sõ a õ i là Lõ đõng đõ t mõ c đõ u là thõ là đõ t?

Tõi tiõp tõ c "ăn miõng trõ miõng":

- Tiếng Mẹ cũng đâu có tránh khõ i. See và look cũng đõ u là đõng tõ đõ cùng chõ hành đõng xem, nhìn, ngõ m, dòm nhõng oversee (quan sát, trông nom) õ i ngõ õc nghĩa overlook (bõ sót, không nhìn thõ y). Wise man là ngõ õ i thông thái, uyên bác, võ y mà thay chõ man (đàn ông) thành woman (đàn bà) thì chõ wise woman thành bà phù thõ y, bà đõ bà lang, bà thõ y bõ i, bà đõng bóng!!! Rõ i chõ man và guy (anh chàng, gã) gõ n gõ n nhõ nhau thì chõ wise guy thành mõ t kõ hõ m hính, khoác lác. Sao õ i "park on driveways" (đõ u xe trên đõ õng nõ i bõ) nhõng "drive on parkways" (lái xe trên xa õ)?

Johnson õm bõng cõ õ i:

- Tên món ăn Việt Nam cũng õ, miõn Nam có bánh da õn, tõ õng làm bõng thõ t õn nhõng thõ c chõ t là bõng bõ t, có õ giõng nhõ các õp da õn, nhõng sao không gõ i là bánh da heo theo tõ miõn Nam mà gõ i theo chõ õn miõn Bõc? Bánh bò cũng chõng có miõng thõ t bò nào. Bánh tiêu thì không rúc tiêu mà õ i rúc mè. Gõ i rau má mà chõng liên quan đõ n má hay mõ gõ cõ. Bánh tét mà gõ i thõ t chõ t, chõng thõ nào tét đõ õc. Bánh dày thì õ i mõng hõ n bánh chõng. Bánh chõng thì phõ i nõ u thõ t lâu mõ i chín chõ không phõ i dùng cách chõng hõ i hay chõng hõ p. Nõc lèo trong nõ i hõ tiõ u thì chõng phõ i theo kiõ u nõc Lào (hay Lèo). Trái sõ u riêng thì ăn vô chõng thõ y sõ u riêng hay sõ u chung chi cõ. Bõ õ i Năm roi rõ t tuyõ t nhõng sao đúng là năm roi? Trái vú sõ a, Cây dái ngõ a thì thõ t là tõ õng hình. Hi hi... Ngõn tõ bõy giõ cũng thõ, cõ đõ t, cõ nhà... thì chõng dính dáng gì đõ n "con cõ, cõ bay õ, õ bay la..." cõ.

Tõi cũng chõng võ a:

- Thế cái món hot dog của Mỹ ông có liên quan gì đến con chó không? Món bánh mì kẹp thịt bò băm Hamburger của Mc Donald thì đâu có thịt heo (ham). Trái thơm, trái khóm "pineapple" thì chúng có gì liên quan đến pine (cây thông) và apple (trái táo) cả? Vào phòng thí nghiệm sinh học, ông Giáo sư báo báo t m t con "Guinea pig", nghe qua tiếng đâu là con heo xứ Guinea (ở Tây Phi Châu, giáp với Senegal, Mali, Liberia, Sierra Leone và biên giới Tây đông) nhé nhé đâu là m t gi ng chu t tên là Guinea (ở Guinea không có gi ng chu t này!). Đáng lý ch football (bóng đá) thì phải viết là legball chứ, bởi vì người ta đá banh bằng cả cái chân (leg) chứ đâu chỉ cái chân foot thôi đâu ư ờ u g i đ n trên bàn chân? M i đây, khi dân Pháp không chịu ng h M trong v chi n tranh Iraq thì là Mỹ dân biểu u M gi n đòi đ i tên món khoai tây chiên French fries bằng ch American fries thì Mỹ ông Tây l i ôm bằng cả i ch ri u r ng món French fries không phải xuất xứ từ Pháp mà từ ... M và là món ăn của dân M . Có l m y ông M ti n b i x a, khi làm món này đ t tên là khoai tây Pháp cho nó có vẻ ... ngo i cho sang, gi ng nh b i gi m t s quán ăn Việt Nam có thể đ n L u Thái, Bún Singapore, Bánh bao Mã lai, Cá chiên viên Singapore, H ti u Nam Vang, ... m c đ u nguyên li u và cách n u g n nh 100% của Việt Nam???

Johnson gửi t gửi:

- , cũng đúng. Nhưng lúc đ u h c tiếng Việt, tôi thấy khó quá, đã l y 24 ch cái A, B, C của v n La tinh r i mà bày ra thêm a, â, ă, u, , , d, đ, ... n a. L i thêm kèm 5 đ u s c ('), huy n (^), h i (?), ngã (~), n ng (.) và không đ u () n a. Nh le, lé, lè, l , l , l , m i ch mang m t nghĩa khác nhau. R i phải h c cách b đ u ở đâu trong t cho chính xác n a ch . Hòa hay là hoà. Li hay là ly? Có câu th v đ u này cũng hay:

Ch Huy n mang n ng ngã đầu,
Sao không s c thu c, h i sao cho lành ?!

Trong ngôn ngữ Việt Nam, tôi thấy nhiều ch ghép với ch ăn m c đ u nó chúng ăn nh p đ n chuyển n b th c ph m vào miệng, nhai và nuốt xuống gì cả . Nói ăn nh u, ăn ti c, ăn mùng, ăn c i, ăn gi , ... thì có lý nh ng sao l i ăn n m, ăn hút, ăn ti n, ăn l ng, ăn c p, ăn mỳ, ăn ch n, ăn qu t, ăn đ i n, ăn đôn, ăn công, ăn năn, ăn hi p, ăn khách, ăn nh, ...

Tôi bắt cả i ch n ngang khi Johnson tiếp t c ghép ch với t ăn:

- Thì nhđ tiếng Mđ cđ a ông vđ y thôi. Chđ to get khó đđ ch gì ra hđ n cđ . Tôi cũng có nghĩ là khi mình chđ a tìm ra đđ ng tđ nào thích hđ p thì dùng tđ m luôn chđ to get! Khi quân đđ i Mđ bđ t sđ ng đđ c Saddam Hussen đ Iraq thì tuyên bđ "We got him!", sao không dùng đđ ng tđ to catch, to caught, to force, to find, to capture, to pick up, ...cho rõ nghĩa? Rđ i đđ ng tđ to get đi kèm các giđ i tđ in, into, on, out, up, at-able... thành mđ t lođ t đđ ng tđ mđ i. Các đđ ng tđ to take, to put, to be... cũng vđ y.

Johnson chuyđ n qua phđ n khác:

- Chuyđ n mđ o tđ tiếng Viđ t cũng làm rđ c rđ i ngđđ i nđđ c ngoài. Ngđđ i Viđ t nói cái bàn, cái nhà, cái gđđ ng, cái nón... nhđ ng không thđ nói cái chó, cái mèo mà phđ i là con chó, con mèo, con ngđđ i.... Đđ vđ t là cái, đđ ng vđ t là con. Bđy giđ nhiđ u cô cđ u thanh niên Hà Nđ i thay vì nói cái xe Honda Dream thì đđ i dùng tđ con Đđ -rim, rđ i tiđ p là con Su (Suzuki), con a cđng (@), con Tô (Toyota), con Mđ c (Mercedes)...

Vđ chđ ng tôi có chuyđ n vui thđ này: Tôi quen vđ tôi, mđ t phđ n vì yêu các cô gái Viđ t Nam, mđ t phđ n cũng đđ trau đđ i thêm tiếng Viđ t. Hôm hôm chúng tôi ra Hđ Gđđ m đđ o chđ i, tôi khen: "Con hđ này đđ p quá!". Vđ tôi "chđ nh" liđ n: "Không, anh phđ i nói là cái hđ này đđ p quá!". Vđ y mà đi ngang sông Tô Lđ ch thđ y nđđ c đen ngòm, tôi nói: "Cái sông này bđ n quá!" thì vđ tôi "sđ a" ngay: "đ y, anh phđ i nói là con sông này bđ n quá chđ không nói là cái sông!". Tôi la lên: "đ , sao đđ i thđ , khi là cái, khi là con, làm sao phân biđ t?". Vđ tôi ôn tđ n giđ i thích: "Cái gì đđ ng đđ y, nhúc nhích thì gđ i là con, nhđ con sông có nđđ c chđ y, còn cái gì nđ m im nhđ cái hđ nuđ c tđnh mđ ch thì phđ i là cái hđ . Con chó, con mèo nó chđ y đđđ c nên phđ i là con. Cái nhà, cái bàn, cái cđ t đđn đđu có di chuyđ n đđđ c nên phđ i là cái. Rđ chđ a?". Lúc đđ , tôi phá lên cđđ i vì phát hiđ n mđ t đđ i u vô cùng thú vđ : "À, anh hiđ u rđ i! Tiếng Viđ t thđ t hay. Hđn gì cái... cái cđ a anh nó nhúc nhích lên xuđ ng nên phđ i gđ i là con ..., còn cđ a... em, nó nđ m im mđ t chđ nên phđ i gđ i là cái, cái... Ha ha...". Hôm đđ y, tôi bđ mđ y cái nhéo đđu đđđ ng, nhđ ng bù đđ i, có đđđ c mđ t đđm hđ nh phúc.

Tôi thđ y tđ c cđđ i vô cùng vđ i anh bđ n Mđ này:

- Tôi cũng có chuyđ n hiđ u đđ m trong phát âm tiếng Mđ nhđ thđ này.

Trong mđ t bđ a tiđ c vđ i các sinh viên quđ c tđ , tôi nhđ n phđ n phđ c vđ nđđ c uđ ng. Gđ p bà giáo ngđđ i Mđ đđ đđ ng tuđ i, tôi đđ n chào đđ ch sđ và nói theo kiđ u cách theo kiđ u cđ a ngđđ i Viđ t:

"Good evening, Madam. May I have a honour to serve you? Do you like my Coke?" (Chào bà, Tôi có thể vinh hạnh phục vụ quý bà. Bà có muốn món Coke (Coca Cola)?). Bà này trông mặt nhìn tôi, ra vẻ ngạc nhiên, rồi lập tức đứng lên đi. Tôi băn khoăn chằng chịt về chuyện gì? Hôm sau, tôi đánh báo điện tử về bà: "I am sorry, yesterday I have found your strange look when hearing my invitation. Was there a wrong?" (Xin lỗi, hôm qua tôi thấy bà nhìn tôi kỳ lạ khi nghe lời mời của tôi. Có điều gì không ổn không?). Bà giáo mầm non cười đáp lại: "Yes, I had misunderstood yours. Today, I just find out that your pronunciation is not correct. You said "Coke" not sound like "Coke" but "Cock". Cock is a male chicken but it also has a dirty meaning else. You should be careful when saying this word to a lady". (Vâng, tôi đã hiểu lầm anh. Hôm nay, tôi mới hiểu ra là anh phát âm không đúng. Anh nói chằng chịt "Coke" mà không gọi đúng "Coke" mà thành "Cock". Cock là con gà trống nhưng nó cũng có một nghĩa khác xấu. Anh phải cẩn thận khi nói từ này với một phụ nữ).

Johnson "gặp gỡ":

- Hi hi... Anh bạn người Việt đến tôi đến thăm nhà, đến thăm ngôi nhà của mình anh nói: "Đây là nhà tôi, mời ông vào chơi", gặp gỡ anh ta ra đón thăm của anh, anh ta lập tức giới thiệu: "Đây là nhà tôi, mời ông vào chơi". Tôi ngạc nhiên nhưng cũng không ngại và bước vào nhà, nhà anh ta thật đẹp (vì anh ta cũng vậy!). Tôi ra lịch sự nên khen chằng chịt nhà và nói: "Nhà anh và nhà anh thật đẹp". Hai bạn chằng chịt nhìn nhau cười. Vì đi lâu ngoài đường, lập tức không có WC công cộng, nên tôi hỏi anh chằng chịt nhà "Xin ông cho tôi vào cái chằng chịt đi toilet của nhà ông thăm của không?" Hi hi... lúc đó tôi không nghĩ đến cái sự buồn cười của câu này, hôm sau nghĩ lại tôi mới thấy.

Tôi cười to kể tiếp:

- Lần đầu tiên sang Châu Âu cách đây 10 năm, tôi quen một cô sinh viên Hà Lan. Chúng tôi nói chuyện với nhau bằng tiếng Anh. Cô rủ tôi ra bãi biển ngắm và nói chuyện. Hôm đó, tôi chằng chịt đem theo cái gì đó trên xuồng bãi cát để ngắm. Nói với cô này, thì cô mỉm cười: "Oh, never mind. You can lie down at my top" (Ồ, không sao. Anh có thể nằm trên cái top của tôi). Tiếng Anh của tôi cũng chằng chịt gì nên chằng chịt hiểu là nằm trên top là nằm ở đâu? Tôi chằng chịt top có nghĩa là ghế, là ở trên. Vậy nằm ở trên là nằm ở đâu? Nằm trên đầu thì chắc là không đúng rồi, ai lập tức nằm trên đầu mà nói chuyện với phụ nữ. Chằng chịt nằm trên... mình cô này? Hỏi lúc thăm của đi Tây, tôi nghe nhiều tiếng ồn ào nhau rầm rầm, phụ nữ Tây nó... Tây lắm, thích thì sờ sờ... chi chi! "Tình cho không biết không" mà. Vậy là... là nào ??? Tôi nghĩ, tôi mới biết chi chi và thấy mặt cười trong lòng khi thấy cô này cười áo khoác ra, trên bãi cát và chằng chịt nằm trên đó. Tôi đó, về đến nhà, tôi lập tức tìm Anh - Việt ra xem, mời biết thêm là top còn có nghĩa là cái áo khoác ngoài của phụ nữ. Trúng trúng!

Johnson với vai tôi:

- Chút xíu nữa bạn là... hahaha. Ha ha... Năm ngoái, tôi có đến thăm miết với bạn Nam bạn, tôi có nghe một câu thơ này mà lúc đó chúng tôi nào hiểu được: "Hôm qua, qua nói qua qua mà qua hôm qua. Hôm nay, qua hôm nay nói qua mà qua lại qua".....

Câu chuyện của chúng tôi còn dài. Chia tay với Johnson ông già Hu. Chúng tôi đi theo con đường về phía Đông Ba, trong đó còn với chúng tôi câu chuyện về tiếng Việt với Johnson, ông già chực chờ chờ đợi theo sau:

- "Ôn đi với mô khôn hè?"

Tôi gật đầu, bước lên chiếc xe cũ rích, bước miết:

- Có tiếng sách nào gõ đây nhớt, Bác? Tôi muốn mua một quyển T để đi tiếng Việt.

Tôi bắt đầu nhìn ra đường, trong tủ sách gia đình của tôi, có đủ loại từ điển các nước, nhưng chỉ có một quyển T để đi tiếng Việt nào.